

ASPECTUL VERBAL ÎN PERCEPȚIA LINGVIȘTILOR CEHI ȘI SLOVACI

Marilena-Felicia Țiprișan

Începând cu Ferdinand de Saussure și celebra Școală de la Praga, lingviștii au acordat tot mai multă atenție aspectului verbal, componentă semantică a verbului în complementaritatea mai cunoscutelor categorii specifice, timpul și modul. Categorie lexico-gramaticală, aspectul verbal este caracteristic limbilor slave, unde verbele nu apar ca simple lexeme, ci aderă la perechi aspectuale interdependente din punct de vedere morfologic. De pildă, în slovacă, limbă care face parte din grupa limbilor slave de apus, alături de cehă și polonă, aceeași noțiune, *a pregăti*, poate fi redată atât cu ajutorul imperfectivului *pripravovat'*, cât și cu ajutorul perfectivului *pripravil'*. Deși categoria aspectului este specifică limbilor slave, unii lingviști au stabilit că aspectualitatea, în sens general, se regăsește și în limbi ca engleza, unde se vorbește de opoziția *progressive/non-progressive*, sau ca româna, unde termenul *aspect verbal* este preluat ca atare. Totuși, dincolo de numeroasele cercetări lingvistice pe tărâm slav sau neslav, aspectul verbal rămâne o provocare, și aceasta cu atât mai mult cu cât limbile slave „minoritare” și relativ tinere, de tipul slovacei, au fost tratate de către lingviștii străini secvențial sau au fost asociate aproape automat limbii tutelare, cehei, în cazul de față. De asemenea, pentru majoritatea lingviștilor, chiar și pentru cei slavi, rusa s-a impus ca o limbă reprezentativă în context slav și, prin urmare, s-a presupus tacit că nu pot exista diferențe frapante între limbile slave luate separat, ceea ce a prelungit această întârziere în studierea aspectului verbal slovac din perspectiva altor limbi slave sau a unor limbi genetic diferite, cum este româna.

Aspectul verbal, categorie lexico-gramaticală specifică limbilor slave, arată modul în care este percepută acțiunea, caracterizează toate verbele slovace, inclusiv verbele care exprimă diferite etape ale acțiunii

verbale și se manifestă, de obicei, în opoziții aspectuale în care imperfectivul reprezintă membrul nemarcat, iar perfectivul - membrul marcat al opoziției. În lingvistica slovacă, s-au manifestat atitudini contradictorii față de interpretarea aspectului verbal, categorie lexico-gramaticală - în opinia unor specialiști, strict gramaticală - în opinia altora, în timp ce un al treilea grup de lingviști privesc aspectul verbal ca fiind o categorie aflată la granița dintre derivare ca procedeu de creare a unor lexeme noi și paradigmatică, știința care se ocupă de crearea unor forme gramaticale noi. Un pas important în cercetarea prefixelor verbale îl constituie delimitarea acestora în prefixe gramaticale (*čisto vidové predpony*)¹ și prefixe lexicale.

Lingvistul slovac E. Pauliny² consideră verbele de tipul *blednúť-zblednúť*, *chudnúť-schudnúť*, *šit'-ušiť*, *meškať-zameškať*, *prosiť-poprosiť*, *diktovať-nadiktovať*, *slabnúť-oslabnúť* ca fiind perechi aspectuale, iar prefixele verbale ce însoțesc formele perfective sunt evaluate ca prefixe cu valoare strict gramaticală. Un punct de vedere asemănător îl împărtășește Ș. Pečiar³, în opinia căruia prefixul verbal are funcție strict gramaticală, așadar, aspectuală numai în cazul acelor verbe prefixate de la care nu se mai pot deriva imperfective secundare și ale căror prefixe nu exprimă nici un sens lexical și nici o nuanță lexico-gramaticală, ci doar caracterul perfectiv al acțiunii. J. Horecký⁴ însă consideră că aproape toate prefixele verbale poartă cu sine, pe lângă sensul gramatical, și un anumit sens lexical.

1. Termenul de „čisto vidové predpony“ (prefixe strict aspectuale) este utilizat, pentru prima dată, de Fr. Zubatý (F. Trávníček, *Studie o českem vidu slovesném*, ed. ČSAV, Praga, 1923, p. 145). Mai târziu, în 1934, Koschmieder (E. Koschmieder, *Nauka o aspektach czasownika polskiego w zarysie. Proba syntezy. Rasprawy i materialy Wydziału Towaristwa przyjaciol nauk w Wilnie*, tom V, vol. II, Wilno, 1934, p. 17) reia această problematică și prezintă tipul *robić* (IMPV) - *zrobić* (PV), unde prefixul verbal nu modifică decât în mod nesemnificativ sensul verbului. Pe aceeași linie se înscriu și concluziile lingvistului C.M. van Schooneveld (*The So-Called „préverbes vides” and Neutralization*, în: *Dutch Contributions to the 4th International Congress of Slavistics*, Moscova, 1958, p. 3), care este de părere că prefixul verbal are valoare strict gramaticală numai atunci când exprimă rezultatul firesc al acțiunii, iar acest rezultat se regăsește în însuși sensul lexical al verbului respectiv. Astfel, așa-zisele „préverbes vides” de tipul *na-* din perechea aspectuală *písať-napísať* nu își pierd sensul lexical și nici nu și-l neutralizează, ci, pur și simplu, creează forme verbale redundante.

² E. Pauliny, *Odvodzovanie sloviess podľa slovesného vidu*, „Slovo a tvar”, nr. 3, 1950, p. 3.

³ Ș. Pečiar, *K problému čisto vidových predpôn*, „Jazykovedný časopis”, nr. 19, 1968, p. 216.

⁴ J. Horecký, *O tvorení sloviess predponami*, „Slovenská reč”, nr. 22, 1957, p. 148.

Prestigiosul lingvist slovac E. Pauliny¹, revine asupra problematicii aspectului verbal pentru a sublinia faptul că această categorie lexicogramaticală este în strânsă legătură cu semantica verbului și îl definește în funcție de durata acțiunii verbale. Lingvistul slovac face distincție între imperfective, care exprimă o acțiune cu durată, nelimitată în timp și perfective, care reprezintă o acțiune fără durată sau mai bine zis o acțiune cu durată minimală. Astfel, verbele de tipul *chválit'* (a lăuda), *niest'* (a duce, a purta, a ține, a susține, a suporta), *vediet'* (a ști) sunt imperfective, iar *pochválit'* (a lăuda, a elogia), *odniest'* (a duce, a aduce), *skočit'* (a sări, a se repezi) sunt perfective.

*Morfologia limbii slovace*² recunoaște următoarele perechi strict aspectuale, perfectivele fiind derivate de la verbele imperfective cu ajutorul prefixelor *s-*, (*z-*), *zo-*: *beliet'-zbeliet'*, *ničit'-zničit'*, *chudnút'-schudnút'*; *u-*: *robiť-urobiť*, *varit'-uvarit'*, *šit'-ušit'*; *na-*: *písať-napísať*, *rodit' sa-narodit' sa*; *za-*: *meškať-zameškať*, *hynút'-zahynút'*; *o-*: *červeniet'-očerveniet'*, *slabnút'-oslabnút'*, *solit'-osolit'*; *po-*: *žiadať-požiadať*, *d'akovať'-pod'akovať'*. Se menționează însă faptul că „perechile verbale strict aspectuale, în adevăratul sens al cuvântului, apar numai în cadrul derivării cu sufixe.“

În *Enciclopedia lingvisticii*³, perechile aspectuale în care verbul imperfectiv s-a format prin imperfectivizare cu ajutorul sufixelor sunt interpretate ca fiind forme gramaticale ale unuia și aceluiași lexem (ex.: *dat'-dávati'*), în timp ce perechile aspectuale care au apărut prin perfectivizarea (prefixarea) verbului imperfectiv reprezintă, mai degrabă, lexeme diferite (ex.: *písať-napísať*). În primul caz, ne aflăm pe tărâmul paradigmaticii, în al doilea caz - pe tărâmul derivării, al lexicologiei⁴. Totuși, nu putem fi de

¹ E. Pauliny, *Krátká gramatika slovenská*, Národné literárne centrum, Bratislava, 1997, p. 114-116 (vezi și E. Pauliny, *Odvodzovanie slovies podľa slovesného vidu*, în „Slovo a tvar”, nr. 3, Bratislava, 1950, p. 88-93).

² *Morfológia slovenského jazyka*, SAV, Bratislava, 1966, p. 414-415.

³ *Encyklopédia jazykovedy*, Bratislava, Ed. Obzor, 1993, p. 402-404.

⁴ Un punct de vedere asemănător, deși mai nuanțat, îl regăsim și la J. Silić, care face distincția între rolul strict gramatical al sufixelor verbale și dublul rol, lexicogramatical, al prefixelor verbale. Mai mult, lingvistul croat este de părere că numai imperfectivizarea are caracter pur aspectual, în timp ce perfectivizarea participă mai ales la formarea modurilor acțiunii verbale, caracterul aspectual neavând decât un rol secundar în ecuația verbului (J. Silić, 1977, p.2, în: Clara Căpățînă, *Aspectul verbal în limba croată*, teză de doctorat, București, 2006, p. 7). În aceeași linie, Maslov susține că „prefixele vide” nu reprezintă „morfeme aspectuale”, ci, ca și celelalte prefixe, exprimă un anumit mod al acțiunii verbale,

acord cu această opinie, deoarece atât prefixarea, cât și sufixarea reprezintă procedee specifice derivării. Prin urmare, nu putem accepta că sufixarea ține de morfologie și că prefixarea ține de lexicologie. În ambele cazuri rezultă lexeme noi, prin urmare, ne aflăm sigur pe tărâm lexical. Prin sufixarea imperfectivelor rezultă nu doar noi forme gramaticale, ci și sensuri lexicale noi, de exemplu:

Čítam knihu. (Citesc o carte.) cf. *Čítavam knihu.* (Tot citesc cartea.).

Mai mult, în *Enciclopedia lingvisticii* se afirmă că „situația se complică mai ales prin acele exemple în care imperfectivul prefixat este sinonimul perfect al imperfectivului de la care a fost derivat, deci unui perfectiv prefixat ajung să-i corespundă două verbe imperfective sinonime (de exemplu, tipul *končit' - dokončovat'*).” Suntem de părere că, în exemplul menționat mai sus, nu poate fi vorba de două imperfective perfect sinonime, deoarece între ele a intervenit derivarea secundară via *dokončit'* după schema: *končit'-dokončit'-dokončovat'*. Prin urmare, *dokončovat'* nu poate fi sinonim cu *končit'* atâta timp cât a fost derivat de la perfectivul *dokončit'*, acesta din urmă dobândind el însuși un nou sens prin perfectivizare.

În ciuda numeroaselor încercări de definire a aspectului verbal, nu există o opinie univocă, acceptabilă și satisfăcătoare privind această categorie lexico-gramaticală specifică tuturor limbilor slave. Majoritatea lingviștilor evocă opoziția aspectuală ca fiind o trăsătură esențială specifică verbelor slave, în funcție de care acestea se împart în două clase distincte: verbe perfective și verbe imperfective. În *Enciclopedia lingvisticii*¹, se specifică faptul că verbele perfective exprimă un eveniment complex², unitar, închis, iar verbele imperfective redau o acțiune în curs de desfășurare.

Pe de altă parte, verbele slovace se împart în verbe iterative și neiterative. Imperfectivele iterative slovace exprimă o acțiune care se repetă la anumite intervale de timp și se formează de la imperfective prin derivarea cu sufixul *-va-*: *volat'-volávat'* (a chema, a apela), *česat'-česávat'* (a pieptăna), *prosit'-prosievat'* (a ruga). Perfectivele iterative exprimă o acțiune

---

rezultativ, în general. (J.S. Maslov, 1959, p. 567, în: Ella Sekaninová, *Sémantická analýza predponového slovesa v ruštině a slovenčine*, Veda, Bratislava, 1980, p. 17.).

¹ *Op.cit.*, p. 403.

² N.S. Avilová (1976, în Sekaninová, *op.cit.*, p. 19) susține că nu toate verbele perfective exprimă o acțiune privită în complexitatea sa, iar complexitatea acțiunii nu poate fi pusă în legătură cu semantica verbului.

fragmentată în sensul că o persoană realizează aceeași acțiune de mai multe ori sau mai multe persoane realizează o acțiune o singură dată ca în exemplele:

1. *Brat povyrezával do dubu všelijaké figúrky.* (Fratele a cioplit în stejar tot felul de figurine.)
2. *Bratia si povyrezávali do dubu mená svojich mileniek.* (Frații și-au cioplit în stejar numele iubitelor lor.)

Perfectivele iterative se formează tot prin derivare, însă cu ajutorul prefixelor *po-* și *vy-*, atașate imperfectivelor deja prefixate, de exemplu: *vyrezávat'-povyrezávat'* (a tăia, a ciopli), *odnášať'-poodnášať'* (a duce, a aduce), *oblievať'-vyoblievať'* (a emaila), etc.

Pauliny opinează că acțiunea verbală poate fi una singulară, în sensul că are loc o singură dată și se desfășoară fără sincope, tinzând spre o unică direcție, ca în exemplul: *Idem do školy* (Mă duc la școală) sau, dimpotrivă, acțiunea are loc de mai multe ori, se desfășoară cu sincope și se disipă în diferite direcții, ca în exemplul: *Chodím do školy* (Merg la școală). Cu excepția verbelor perfective ce exprimă acțiuni fragmentare, toate celelalte perfective prezintă acțiunea verbală ca fiind singulară: *skočím* (sar), *vyskočím* (sar afară, mă arunc). Spre deosebire de perfective, imperfectivele pot exprima fie o acțiune singulară, fie o acțiune care are loc de mai multe ori. În schimb, iterativele și verbele care exprimă acțiuni fragmentare se înscriu toate în categoria verbelor ce reprezintă acțiuni desfășurate de mai multe ori, excepție făcând doar verbele: *niešť', viezť', íšť', hnať', letieť', sedieť', vidieť', bežať', slyšať'*, ale căror perechi imperfective (*nosiť', voziť', chodiť', honiť', lietat', sedat', vídat', behat', slychat'*) exprimă doar acțiuni repetate. Prin urmare, Pauliny susține legătura indisolubilă între semele verbului și aspectul verbal, acesta din urmă derivând din chiar structura semantică, intrinsecă, a verbului.

În gramaticile slovace ale anilor '60¹ nu se făcea o distincție clară între aspectul verbal și modul acțiunii verbale. Aspectul verbal este frecvent definit în funcție de caracterul finit sau non-finit al acțiunii verbale, modul de formare a viitorului fiind criteriu de probare a aspectului verbal. Verbele imperfective formează viitorul cu ajutorul auxiliarului *byť* (ex. *budem*

¹ E. Pauliny, J. Ružička, J. Štolc, *Slovenská gramatika*, SNP, Bratislava, 1964.

pracovat' = *voi lucra*), excepție făcând doar unele verbe de mișcare¹, în cazul cărora viitorul se formează fie sintetic, cu ajutorul prefixului *po-*: *pôjdem* (*voi merge*), *pobežím* (*voi alerga*), fie analitic, cu ajutorul prezentului verbului *a fi*, la care se adaugă infinitivul verbului imperfectiv. Pe de altă parte, viitorul verbelor perfective se identifică întotdeauna cu formele simple de prezent. Un alt criteriu al aspectului verbal este capacitatea verbului de a se combina cu alte verbe ce exprimă diferite faze ale acțiunii. Verbele imperfective sunt cele care se pot combina cu verbele modale, în timp ce verbele perfective exclud această posibilitate. Modul acțiunii verbale nu apare, în *Slovenská gramatika*, drept categorie independentă. Se menționează doar că verbele prefixate exprimă, în afara aspectului verbal, și „o acțiune determinată într-un anumit fel”. Această determinare se referă la: a) direcția și locul acțiunii (*priniest'* = *a aduce*, *odniest'* = *a duce*), b) începutul și sfârșitul acțiunii (*roztočit'* = *a învârti*, *a desfășura*, *dopísat'* = *a termina de scris*), c) gradul de intensitate a acțiunii (*narobit' sa* = *a se epuiza muncind*, *usmiat' sa* = *a zâmbi*). Mai mult, autorii *Gramaticii slovace* susțin că verbele pot exprima o acțiune irepetabilă (semelfactivă) sau iterativă (multiplicativă sau frecventativă) și orice verb poate fi perfectiv sau imperfectiv. În cele din urmă, autorii iau în considerare existența unui grup de verbe iterative (*volávat'* = *a chema mereu*, *a telefona mereu*, *prosievat'* = *a se tot ruga*). Prin urmare, autorii acestei gramatici creionează doar anumite nuanțe semantice mai ales în cazul verbelor prefixate.

Autorii *Morfologiei limbii slovace*² propun o altă concepție. Aceștia disting între aspectul verbal, categorie lexico-gramaticală, și modul acțiunii verbale, categorie strict lexicală. Aspectul verbal arată că acțiunea exprimată de verb se percepe ca fiind în plină desfășurare, în progres, deschisă (aspectul imperfectiv) sau ca un fapt global, perceput ca fiind unitar, limitat, închis (aspectul perfectiv). Aspectul perfectiv însă nu se poate identifica cu durata minimală a acțiunii, cu caracterul momentan al acțiunii, de exemplu: *vrhnút'* (*a arunca*), *zachviet' sa* (*a-l trece un frison*). Caracterul momentan al acțiunii, ca și caracterul rezultativ, final, incoativ, perfectiv, reprezintă diferite aspecte ale desfășurării evolutive a acțiunii.

¹ L. Dvonč, *Dynamika slovenskej morfológie*, Vydavateľstvo Slovenskej Akadémie Vied, Bratislava, 1984, p. 104.

² L. Dvonč și col., *Morfológia slovenského jazyka*, Vydavateľstvo Slovenskej Akadémie Vied, Bratislava, 1966, p. 409-428.

Ján Horecký¹ vorbește de modul acțiunii verbale ca fiind a treia categorie lexico-gramaticală specifică verbului slovac. Spre deosebire de aspectul verbal, considerat a fi categorie transformațională, soldată cu modificarea sensului gramatical, dar, de cele mai multe ori, și a sensului lexical, modul acțiunii verbale presupune o modificare semantică a verbului prefixat sau neprefixat ce stă la baza procesului derivațional și nu reclamă un corespondent aspectual pereche. Altfel spus, modul acțiunii verbale nu este decât o derivare, dar, în acest caz, clasarea sa în cadrul categoriilor lexico-gramaticale, alături de aspectul verbal și de intenție, nu este nicicum justificată. Derivarea este un procedeu lexical și, din această perspectivă, modul acțiunii verbale trebuie redefinit drept categorie strict semantică. Desigur, Ján Horecký a avut în vedere derivarea lexico-gramaticală, nu pe cea lexicală. Lingvistul slovac a pornit de la premisa că noul lexem poate fi, în același timp, și purtătorul unui nou sens gramatical, că unele morfeme au, în limba slovacă, un rol lexical și unul gramatical în același timp. Este vorba de morfemele modificatoare, al căror rol este acela de a exprima o modificare lexico-gramaticală a cuvântului respectiv (a unui adjectiv sau verb). Prin urmare, J. Horecký definește modul acțiunii verbale drept modificare de ordin semantic a verbului, dar, paradoxal, îl asociază categoriilor lexico-gramaticale ale verbului. Cu alte cuvinte, lingvistul hibridizează criteriul semantic de diferențiere a modurilor acțiunii verbale, atașându-i caracteristici gramaticale ce decurg din însăși specificitatea aspectului verbal; aceasta este contradicția lui J. Horecký: reține aspectul verbal ca un corolar al modului acțiunii verbale, dar îl consideră pe acesta din urmă drept tot o categorie lexico-gramaticală distinctă.

Cunoscutul lingvist slovac Ján Mistrík² nici măcar nu pomenește, în *Moderná slovenčina*, de modul acțiunii verbale. Vorbește doar de aspectul verbal, specific limbilor slave, definit în raport cu cele trei caracteristici: durata, determinarea și repetabilitatea acțiunii. Astfel, verbele cu durată nelimitată, cu determinare incertă și care exprimă o acțiune repetată sunt imperfective, de exemplu: *kupovať* (a cumpăra mereu), *písať* (a scrie mereu), *skákať* (a sări mereu), în timp ce verbele cu durată limitată, cu determinare precisă și care exprimă o acțiune nerepetată sunt perfective, de exemplu: *kúpiť* (a cumpăra), *podpísať* (a semna), *skočiť* (a sări). La rândul

¹ J. Horecký, *Základy jazykovedy*, SPN, Bratislava, 1978, p. 123-124.

² J. Mistrík, *Moderná slovenčina*, SPN, Bratislava, 1983, p. 131-132.

său, Kopečný¹ definește aspectul verbal ca opoziție între o acțiune verbală durativă (imperfectivele) și una momentană (perfectivele). Argumentul duratei temporale nu este convingător, deoarece și verbele perfective sunt caracterizate de o anumită durată, minimală, la limită. Interesant este, de asemenea, că lingvistul ceh distinge iterativitatea ca un al treilea aspect verbal. Or, verbele iterative nu au o formă proprie pentru a li se atașa, separat, o categorie gramaticală suplimentară în raport cu deja existența categoriei a aspectului.

Tot în *Moderná slovenčina*, J. Mistrík prezintă succint verbele a căror formă suplinește ambele aspecte de tipul: *poznat'* (a cunoaște), *pomstít' sa* (a se răzbuna), verbele care au un singur aspect verbal, imperfectiv, cum este verbul *byť* (a fi), verbele modale, dar și unele verbe al căror prefix nu se mai resimte ca atare în structura morfematică a cuvântului: *správať sa* (a se purta), *ponáhľat' sa* (a se grăbi), *pobádat'* (a îndemna), precum și perechile aspectuale supletive, de tipul: *brať - vziať* (a lua), *klást' - položiť* (a pune), *robiť - spraviť* (a face), *hovoriť - povedať* (a spune), *báť sa - zľaknúť sa* (a se speria). Binecunoscut pentru contribuțiile sale în predarea limbii slovace ca limbă străină, J. Mistrík are tendința de a simplifica vădit tocmai acele elemente de limbă problematice din punct de vedere didactic în detrimentul unui studiu exhaustiv. Considerăm că cele trei criterii de determinare a aspectului verbal propuse de J. Mistrík nu sunt nici suficiente, nici relevante.

Într-o *Gramatică a limbii slovace contemporane*, Mistrík² corectează discret definiția aspectului verbal, considerând că acesta nu depinde de durata acțiunii verbale, ci din perspectiva din care este privită acțiunea exprimată de verb - ca fiind în curs de desfășurare sau ca fapt încheiat, precum și în funcție de forma de viitor a verbului. Prin urmare, dacă verbul are forma de viitor exprimată cu ajutorul auxiliarului *a fi*, acesta este considerat ca fiind imperfectiv, iar, dacă forma de viitor coincide cu cea de prezent, atunci verbul este perfectiv. Aceasta din urmă însă nu constituie un criteriu de definire a aspectului verbal, ci doar o consecință, de ordin gramatical, a acestei realități lingvistice și, în plus, este condiționat de o intuiție lingvistică specific slavă.

¹ F. Kopečný, *Slovenský vid v češtině*, ČSAV, Praga, 1962.

² Ján, Mistrík *A Grammar of Contemporary Slovak*, SPN, Bratislava, 1983, p. 75-77.

A. Dostál¹ este de părere că aspectul verbal nu poate fi definit decât dintr-o perspectivă pragmatică și exprimă atitudinea vorbitorului față de acțiunea verbală, privită ca un tot unitar (pentru R. Ružička² însă, caracterul unitar al acțiunii verbale este strâns legat de delimitarea acesteia în timp). Imperfectivele sunt definite în opoziție cu perfectivele și se identifică cu absența unei trăsături specifice perfectivelor, adică absența caracterului unitar al acțiunii verbale. Deși această definiție se dorește a fi exhaustivă, înglobând o multitudine de criterii cum ar fi: durata, caracterul iterativ, punctual, rezultativ al acțiunii, totuși nu putem fi de acord cu acest compromis logic, din care ar rezulta, admitând că în cazul aspectului verbal avem de-a face cu o opoziție binară, că orice trăsătura A a imperfectivului rezonază *in negatio* cu trăsătura –A specifică perfectivelor și invers. Prin urmare, susținem că aspectul verbal nu poate fi definit ca opoziție binară. Lingvistul ceh analizează implicațiile logice ce decurg din definirea aspectului verbal în funcție de durata acțiunii verbale; astfel, dacă se acceptă premisa că imperfectivul este opusul perfectivului și că imperfectivele exprimă o acțiune de durată în timp ce perfectivele, redau o acțiune fără durată, atunci însăși esența termenului de „acțiune”, asociată verbului și implicând o durată minimală la limită este prejudiciată. Prin urmare, opoziția imperfectiv-perfectiv ar trebui reconsiderată din această perspectivă, căci atât perfectivele, cât și imperfectivele se circumscriu într-un interval de timp ce acoperă durata desfășurării acțiunii. În plus, durata se referă strict la acțiunea verbală și nu la aspectul verbal. Altfel spus, semantica verbului determină aspectul verbal, dar nu se identifică cu acesta.

J. Kopečný³ este de părere că aspectul verbal se definește în raport cu momentul încheierii, desăvârșirii acțiunii verbale. Deși acoperă și acele verbe care nu exprimă neapărat acțiuni, ci stări și abilități, acest criteriu rămâne insuficient și prea puțin convingător, deoarece lingvistul nu propune o definiție concretă și coerentă a imperfectivului pornind de la natura sa intrinsecă, ci afirmă doar că imperfectivele sunt nemarcate din punctul de vedere al desăvârșirii acțiunii, că se pot regăsi după verbe ce exprimă diferite faze ale acțiunii și formează viitorul descriptiv cu ajutorul auxiliarului *a fi*. Pe de altă parte, perfectivele ar exprima o acțiune

¹ A. Dostál, *Studie o vidovém systému v staroslověštině*, Praga, 1954, p. 11-15.

² J. Ružička, *O tvoreni trpného příčastia*, în „Slovenská reč”, nr. 18, Bratislava, 1952/53, p.165-178.

³ F. Kopečný, *Slovesný vid v češtině*, Praga, ČSAV, 1962, p. 144.

punctuală, idee infirmată însă de verbele ce redau o acțiune nemomentană de tipul *narezat'* (*a tăia*).

Aspectul verbal este caracterizat și în funcție de caracterul rezultativ al acțiunii verbale. Astfel, unii lingviști opinează că perfectivele tind spre atingerea unui obiectiv, a unui rezultat implicit exprimat de însăși semantica verbului, ceea ce ar însemna că toate perfectivele ale căror seme nu fac referire la atingerea unui rezultat nu pot fi considerate ca atare¹. În consecință, caracterul rezultativ al acțiunii verbale nu poate fi considerat criteriu de definire a aspectului verbal, ci, mai degrabă, instrument auxiliar în determinarea modurilor acțiunii verbale.

Suntem de părere că, în tradiția lingvistică a limbilor romanice, perceperea aspectului verbal este diferită de cea din lingvistica slavă. Într-o anumită măsură, aceasta se datorează și faptului că limbile romanice ca limbi analitice nu dispun de aceleași modalități de formare a aspectului perfectiv și imperfectiv ca slovacă sau alte limbi slave.

Din punct de vedere gramatical și lexicografic, este necesar ca, atunci când se compară limbile romanice cu cele slave, să se delimiteze clar aceste trei noțiuni: a) acțiune (stări, procese, activități), b) modul acțiunii verbale (etapizarea), c) aspectul verbal (acțiune percepută ca fiind în desfășurare vs. acțiune percepută global ca fiind unitară). Din punct de vedere didactic, în predarea aspectului verbal vorbitorilor de limbă română, se impune o abordare complexă, în care premisele teoretice pot servi ca simplu punct de sprijin, termen de comparație și liant între două tipuri de logică lingvistică esențial diferite, ce corespund unor sisteme lingvistice genetic diferite.

---

¹ A. Dostál, *Studie o vidovém systému v staroslověnině*, Praga, 1954, p. 14.